

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پرورش خلاقیت در کودکان

رشته کودک یاری

گروه تحصیلی بهداشت

زمینه خدمات

شاخه آموزش فنی و حرفه ای

شماره درس ۴۱۴۶

زمانی، احمدرضا	۳۷۰
پرورش خلاقیت در کودکان/ مؤلفان: احمدرضا زمانی، فرزاد گلی، حمید نصیری.	/۱۵۷
تهران: شرکت چاپ و نشر کتاب های درسی ایران، ۱۳۹۵.	پ ۵۲/ز
۸۸ ص. : مصور. - (آموزش فنی و حرفه ای؛ شماره درس ۴۱۴۶)	۱۳۹۵
متون درسی رشته کودک یاری گروه تحصیلی بهداشت، زمینه خدمات.	
برنامه ریزی و نظارت، بررسی و تصویب محتوا: کمیسیون برنامه ریزی و تألیف کتاب های	
درسی رشته کودک یاری دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کاردانش وزارت	
آموزش و پرورش.	
۱. اندیشه و تفکر خلاق (آموزش و پرورش). ۲. آموزش و پرورش کودکان.	
الف. گلی، فرزاد. ب. نصیری، حمید. ج. ایران. وزارت آموزش و پرورش. کمیسیون	
برنامه ریزی و تألیف کتاب های درسی رشته کودک یاری. د. عنوان. ه. فروست.	

همکاران محترم و دانش‌آموزان عزیز :

پیشنهادات و نظرات خود را درباره محتوای این کتاب به نشانی
تهران - صندوق پستی شماره ۴۸۷۴/۱۵ دفتر تألیف کتاب‌های درسی
فنی و حرفه‌ای و کاردانش، ارسال فرمایند.

پیام‌نگار (ایمیل) info@tvoccd.sch.ir
وب‌گاه (وب‌سایت) www.tvoccd.sch.ir

این کتاب براساس نتایج ارزشیابی کشوری سال ۱۳۸۶ و نظرات اعضای کمیسیون تخصصی رشته
کودک‌یاری توسط گروه مؤلفان در سال ۱۳۸۸ مورد بازنگری و اصلاح قرار گرفته و به تصویب کمیسیون
تخصصی مربوطه رسیده است.

وزارت آموزش و پرورش

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

برنامه‌ریزی محتوا و نظارت بر تألیف : دفتر تألیف کتاب‌های درسی فنی و حرفه‌ای و کاردانش

نام کتاب : پرورش خلاقیت در کودکان - ۴۹۶/۵

مؤلفان : احمدرضا زمانی، فرزاد گلی و حمید نصیری

اعضای کمیسیون تخصصی : فاطمه قاسم‌زاده، فرشته مجیب، فاطمه قربانی بهنام، سارا فرجاد،

اکرم دهقانی و معصومه صادق

آماده‌سازی و نظارت بر چاپ و توزیع : اداره کل نظارت بر نشر و توزیع مواد آموزشی

تهران : خیابان ایرانشهر شمالی - ساختمان شماره ۴ آموزش و پرورش (شهید موسوی)

تلفن : ۹-۸۸۸۳۱۱۶۱، دورنگار : ۸۸۳۰۹۲۶۶، کدپستی : ۱۵۸۴۷۴۷۳۵۹.

وب‌سایت : www.chap.sch.ir

صفحه‌آرا : معصومه چهره‌آرا ضیابری

طراح جلد : علیرضا رضائی‌کُر

ناشر : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران : تهران - کیلومتر ۱۷ جاده مخصوص کرج - خیابان ۶۱ (داروپخش)

تلفن : ۵-۴۴۹۸۵۱۶۱، دورنگار : ۴۴۹۸۵۱۶۰، صندوق پستی : ۳۷۵۱۵-۱۳۹

چاپخانه : شرکت چاپ و نشر کتاب‌های درسی ایران «سهامی خاص»

سال انتشار و نوبت چاپ : چاپ پانزدهم ۱۳۹۵

حقوق چاپ محفوظ است.

اساس همه شکست ها و پیروزی ها از خود آدم شروع می شود. انسان اساس پیروزی است
و اساس شکست است. باور انسان اساس تمام امور است.
امام خمینی (ره)

فهرست مطالب

مقدمه

۲

فصل اوّل — مفاهیم خلاقیت

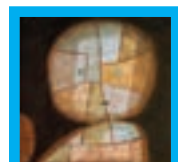
۱۷

فصل دوم — فرآیند خلاقیت

۲۷

فصل سوم — عوامل و موانع خلاقیت

۴۳

فصل چهارم — روش‌هایی برای ایده‌یابی

۵۹

فصل پنجم — پرورش خلاقیت در کودکان پیش از دبستان

۸۶

فهرست منابع

مقدمه

خلاقیت از موضوعاتی است که در مورد آن اختلاف نظر زیادی وجود دارد. برخی از نظریات، نتیجه و محصول به دست آمده از یک رفتار خلاق را مهم تر از مراحل می دانند که منجر به این نتایج می شود. گروهی، نظری غیر از این دارند و می گویند مراحل یک رفتار خلاق اهمیتی بیش از نتایج حاصل دارد.

عده ای معتقدند خصوصیات که از طریق «وراثت» به انسان منتقل می شود عامل تعیین کننده در ایجاد رفتارهای خلاق به حساب می آیند در حالی که برخی دیگر «محیط» را مؤثرتر تلقی می کنند.

در بین دیدگاه هایی که در زمینه روان شناسی خلاقیت وجود دارد، در زمینه رفتار خلاق و جنبه های مختلف آن مانند نتایج، مراحل، شخصیت و محیط و نیز نحوه پرورش خلاقیت، بحث هایی وجود دارد. برخی معتقدند که نتیجه یک رفتار خلاق حتماً باید عینی و ملموس باشد در حالی که عده ای دیگر ابراز یک اندیشه خلاق را نیز رفتاری خلاق می دانند.

عده ای فکر می کنند مراحلی که در جریان یک رفتار خلاق طی می شود در همه افراد یکسان است. در صورتی که بعضی دیگر این مراحل را در افراد مختلف متفاوت می دانند. گروهی از اندیشمندان خلاقیت را نتیجه نوع خاصی از تفکر می دانند و معتقدند که باید آن شیوه را تقویت نمود و گروهی دیگر بر این عقیده اند که خلاقیت محصول شیوه تفکر عادی است که منتج به نتیجه ای با ارزش شود.

درباره خصوصیات شخصیتی، برخی بر این باورند که ویژگی شخصیتی افراد خلاق جنبه ارثی دارد و نبوغ را یکی از خصیصه های ذاتی افراد می دانند در حالی که گروهی دیگر ضمن رد این نظریه، بر اکتسابی بودن آن تأکید دارند و معتقدند می توان آن را از طریق تعلیم و تربیت آموزش داد. در مورد نقش محیط، عده ای عقیده دارند که در تکوین یک رفتار خلاق، محیط نقش اساسی دارد در حالی که مخالفان این عقیده، نقش محیط را نفی می کنند و می گویند فرد خلاق، خصوصیات خود را در هر جا که باشد به هر حال نشان می دهد و محیط نمی تواند نقشی در آن داشته باشد.

صاحبان هر یک از نظریه های مذکور برای اثبات گفته های خود دلایلی دارند. همان طور که صاحبان نظریه های دیگر نیز برای رد نظر مخالفان دلایلی اقامه می کنند. آنچه در این میان مهم است این که چگونه می توان در موارد مقتضی از هر یک از نظریه های ابراز شده سود برد و هر نظریه را در پرورش خلاقیت به کار بست.

شما نیز به عنوان مربی در زمینه های دیگر علوم با تفاوت های موجود در بین نظریه ها برخورد کرده اید و می دانید، معمولاً آنچه بیشتر کمک کننده است چگونگی تلفیق این نظریه ها با یکدیگر و استفاده از جنبه های کاربردی هر یک برای آموزش دانش آموزان است. البته بیان تفاوت نظریه های ابراز شده در هر کجا که به درک بیشتر و عمیق تر دانش آموزان کمک کند و در حدی که آن ها را از مسیر اصلی که همانا به کار گرفتن جنبه های سودمند آن است غافل نکند توصیه می شود.

مؤلفان این کتاب بر این عقیده اند که در موقعیت های گوناگون هر یک از نظریه ها می توانند برای آموزش مفید باشند و به رغم مشاجراتی که در مورد پرورش خلاقیت به آن اشاره شد، روش هایی که منجر به رفتار خلاق می شوند آموختنی است و می توان آن ها را آموزش داد. در جای جای کتاب، شما ردپاهایی از آرای گوناگون را خواهید یافت که با زحمت بسیار با یکدیگر تلفیق شده اند و سعی بر این بوده است که در حد امکان ساده و کاربردی باشند. مثال هایی که از منابع گوناگون تهیه شده است درک مفاهیم را آسان تر خواهد ساخت.

در پایان، مؤلفان بر خود واجب می دانند از زحمات و پیگیری های مجدانه کارشناس محترم دفتر تألیف کتاب های درسی فنی و حرفه ای و کار دانش سرکار خانم معصومه صادق تشکر نمایند. همچنین مراتب سپاس خود را از اعضای محترم کمیسیون تخصصی رشته کودکیاری به خاطر دقت، توجه و نیز از آقای دکتر احمد محمودیان متخصص داخلی و خانم دکتر فرشته شکیبایی متخصص روانپزشکی به خاطر همکاری صمیمانه، ابراز دارند.

سخنی با هنرآموزان گرامی

از هنرآموزان گرامی انتظار می‌رود با الهام از مطالب مطرح شده در متن کتاب و مطالعه منابع پایانی کتاب، کلاس درس را الگویی سازند از آن‌چه هنرجویان می‌خواهند در آینده به آن بپردازند. یک کلاس خوب درس پرورش خلاقیت، کلاسی ست‌عاری از تنش، ترس، قضاوت و سرشار از روح بالندگی و اعتماد به نفس برای یادگیری و ابراز نظر و وجود.

از آن‌جا که هنرجویان عزیز خود در آینده مسئولیت پرورش خلاقیت کودکان را برعهده خواهند داشت لازم است با مفاهیم و روش‌ها به‌طور عملی درگیر شوند و دانش و نگرش و مهارت لازم را در این باره کسب نمایند که:

«ذات نایافته از هستی بخش کی تواند که شود هستی بخش»

مدرسان محترم توجه فرمایند با توجه به محتوای تئوری و عملی کتاب، روشی را برای تدریس انتخاب نمایند که مشارکت و همراهی هنرجویان در آن کاملاً مشهود بوده و شرایطی را فراهم آورند که آنان بدون ترس از شکست و دلواپسی تجربیات خود را مطرح کرده و به‌گونه دیگری بیاموزند. در ضمن با توجه به محتوای مطالب ارائه شده در فصول مختلف، در پایان هر فصل سؤالاتی در نظر گرفته شده است که برخی از آن‌ها برای ایده‌یابی و تمرین است و با توجه به تفاوت‌های هنرجویان هر نوع پاسخی پذیرفتنی است. هنرجویان را تشویق نمایید تمرینات پایان هر فصل را در کلاس مطرح و مورد بحث و گفتگو قرار دهند و به همراه فعالیت‌های فردی و یا گروهی در پوشه‌ای جمع‌آوری نمایند و آن را در ارزشیابی عملی مورد توجه قرار دهید. برای ارزشیابی این درس، هنرآموزان محترم می‌توانند از ارزشیابی مستمر در طی سال برای ایجاد تغییراتی که در روند تفکر و عمل هنرجویان به‌وجود آمده استفاده نمایند به‌میزانی که حدود دوازده نمره درس به قسمت عملی برای تمریناتی که در کتاب ذکر شده تعلق گیرد. بقیه نمره مربوط به قسمت نظری مفاهیم و نظریه‌ها و تئوری درس است. در ارزشیابی عملی به شاخص‌هایی مانند: علاقه‌مندی، اعتماد به نفس، پشتکار، استقلال، مشارکت در فعالیت‌های گروهی، تفکر خلاق و ارائه فعالیت‌های خلاق گروهی و رعایت نظم و انضباط توجه شود.

از آن‌جا که برای این درس و کتاب، سابقه‌ای در نظام آموزشی و در سایر کتاب‌های درسی وجود ندارد و پرداختن به مقوله خلاقیت و پرورش آن موضوعی نو به‌شمار می‌آید. تجربه‌های عملی شما در حین تدریس، به‌برابرتر شدن محتوا و روش‌های اشاره شده در کتاب و بازنگری‌های آینده کمک شایانی خواهد کرد که امیدواریم از ارائه آن‌ها به مؤلفان دریغ نفرمایید.

مؤلفان

هدف کلی

آشنایی با مفهوم خلاقیت و شیوه‌های پرورش آن